

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ КОНЦЕПТИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ВПРАВ І ЗАВДАНЬ ДЛЯ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

*В.Г. Редько,
доктор педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник*

Відповідно до компетентісної парадигми навчання іншомовного спілкування учнів ЗЗСО у навчальному процесі доцільно використовувати систему вправ і завдань, яка забезпечує діяльність учнів, спрямовану на виконання відповідних комунікативних дій. В основу такої системи варто покласти категорію спілкування та етапи його організації в навчальному процесі. У зв'язку з цим доцільно розрізняти вправи, що готують до спілкування, навчають структурування акту спілкування (на репродуктивному та репродуктивно-продуктивному рівнях), формують механізми спілкування (на продуктивному рівні) і забезпечують формування навичок контролю рівня сформованості вмінь спілкуватись іноземною мовою. У процесі виконання таких вправ учень долає стадії від рецепції до продукції, оволодіваючи досвідом побудови власних висловлень в усній і письмовій формах, перебуваючи в постійному комунікативному режимі. Це зумовлює потребу визначити: а) відповідний тип вправ, спрямованих на формування вмінь і навичок спілкування в усній та письмовій формах; б) ієрархію вправ у сконструйованій системі; в) форму виконання вправ (індивідуальну, парну, групову); г) обсяг мовного та мовленнєвого матеріалу, його складність і трудність засвоєння; д) рівень навченості (досвід) учнів у виконанні певних вправ, який залежить від ступеня їхньої мовної та мовленнєвої підготовленості та індивідуальних особливостей.

Розглядаючи вправи та завдання основними засобами, що ілюструють особливість навчальної діяльності, об'єктивно виникає потреба у визначенні вимог до їх змісту та функцій у процесі компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов. Окреслимо їх типові дидактичні та методичні характеристики. Отже, вони повинні:

- відповідати завданням, які визначаються метою навчання іноземної мови – оволодіння мовою як засобом міжкультурного спілкування в межах сфер, тем та обсягу мовного матеріалу, окреслених навчальною програмою;
- ураховувати вікові психологічні особливості та потенційні можливості учнів, їхній навчальний досвід (достатній рівень готовності для успішного виконання вправи/завдання) та інтереси;
- сприяти збалансованому засвоєнню учнями іншомовних комунікативних дій, котрі забезпечують оволодіння чотирма видами мовленнєвої діяльності (говорінням, аудіюванням, читанням, письмом);
- сприяти ефективному формуванню іншомовних навичок і вмінь як основних механізмів спілкування;
- ураховувати досвід учнів, набутий у вивченні рідної мови та інших предметів (міжпредметні зв'язки);

- урахувати особливості матеріалу, що вивчається: його складність і трудність засвоєння, у зв'язку з чим передбачати здійснення диференційованого підходу до визначення якісного й кількісного складу вправ і завдань;

- бути організованими відповідно до принципу наступності, який передбачає, що кожна наступна вправа базується на попередній і є складнішою від неї; вона повинна не бути автономною, а пов'язаною з попередньою та наступною діяльністю, для успішного виконання якої учні мають володіти відповідними навичками та усвідомлювати дії, що виконують;

- забезпечувати чіткість у формулюванні завдання (інструкції): не допускати виникнення подвійних асоціацій щодо його (її) розуміння, орієнтувати учнів у способах виконання діяльності, сприяти раціональному добору для цього доступних і дидактично доцільних засобів вираження; для учнів початкової школи пріоритетними мають бути операції та дії, що виконуються за зразком як орієнтовною основою діяльності;

- умотивувати діяльність учнів, викликаючи інтерес до навчання;

- сприяти розвитку креативних здібностей учнів, спонукати до рефлексії з метою оцінювання власних навчальних досягнень і шукати способи їх удосконалення;

- забезпечувати учнів стимулами й опорами: а) вербальними (ключові слова, план, зразки/моделі автентичного мовлення); б) невербальними (різноманітні ілюстративні матеріали) і передбачати поступове зняття опор, ураховуючи рівень навченості школярів і їхній досвід;

- своїм змістом забезпечувати можливість організації навчання іншомовного спілкування у формі діалогу культур, для цього сприяти взаємопов'язаному навчанню іноземної мови і культури;

- бути комунікативно спрямованими, орієнтувати учнів на характер діяльності, що формується, і сприяти використанню її в мовленнєвій взаємодії, задовольняючи комунікативні потреби школярів у межах тем, які вивчаються, а також забезпечувати оптимальну комунікативну доцільність мовних і мовленнєвих засобів, дібраних до змісту вправи/завдання;

- забезпечувати учням можливість усвідомлено оволодівати способами навчання, вчитися самостійно виконувати навчальні дії, що сприяють оволодінню іншомовною комунікативною діяльністю;

- сприяти формуванню ключових й іншомовної комунікативної компетентності та її складників відповідно до вікових і навчальних можливостей школярів, зокрема вміння вчитися, набувати досвіду самостійно вдосконалювати свій рівень навченості згідно з майбутніми потребами;

- забезпечувати зворотний зв'язок з метою корекції дій, що виконуються, або надання необхідних рекомендацій, якщо того потребують навчальні обставини.

Вправи і завдання, яким характерні зазначені характеристики, апробувалися у шкільній практиці (на уроках і у змісті підручників). Результати апробації виявилися позитивними.